

б. Олійник В. В. Сучасний стан та перспективи розвитку подієвого туризму на території України / В. В. Олійник, О. В. Шикіна. // Глобальні та національні проблеми економіки.. – 2016. – С. С.487–490.

УДК 37.012:37.091.113

В.І. КОБАЛЬ

кандидат педагогічних наук, доцент,
проректор з науково-педагогічної роботи,

В.В. КОБАЛЬ

магістр спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна

ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА У РОБОТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Педагогічна діагностика – система технологій, процедур, засобів, методик і методів отримання інформації про стан та розвиток педагогічних систем. «Метод діагностування – стверджує Ю. Конаржевський, – це система правил і операцій, необхідних для вивчення педагогічного процесу й управління ним, а також причин, які впливають на його кінцеві результати» [1].

Проблемам використання діагностики у педагогічному процесі присвячені праці зарубіжних дослідників, зокрема Г. Вітцлака, К. Інгекампа, Д. Зеебах, Г. Клауса, Я.Л. Коломінського, О.І. Кочетова, І.С. Мар'єнко, Е. Стоунса та інших.

В Україні ці проблеми досліджують науковці В.І. Бондар, І.Є. Булах, В.М. Галузинський, С.У. Гончаренко, В.А. Козаков, Ю.І. Мальований, С.М. Мартиненко, О.М. Мельник, І.П. Підласий, І.В. Распопов, М.М. Ржецький, Н.М. Розенберг та ін.

Використання педагогічної діагностики вчителями-предметниками описано в працях Ю. К. Бабанського, В.П. Беспалько, Г.Д. Кирилова, В.М. Полонського. Проблеми діагностичної діяльності вчителя присвячені також дисертаційні дослідження таких учених, як: І.В. Житко, М.Д. Захарійчук, Т.В. Купріянич, Д.В. Лубовський, С.М. Мартиненко, О.М. Мельник, Т.О. Стефановська.

Проблема діагностики педагогічної діяльності вчителя надзвичайно актуальна і важлива для вирішення питань вдосконалення процесу навчання і системи неперервного підвищення кваліфікації вчителів, більш повного та ефективного задоволення їх професійних запитів і потреб в системі методичної роботи.

Педагогічна діагностика, як система методів і засобів вивчення професійного рівня вчителя, створює основу для вивчення труднощів у роботі, сприяє усвідомленню та пошуку оптимальних шляхів їх подолання. Разом з тим, вона дозволяє визначити і сильні сторони вчителя, спланувати шляхи і конкретні способи їх закріплення та розвитку в індивідуальному стилі педагогічної діяльності [2].

Діагностика успішності професійної діяльності вчителя дозволить керівнику закладу освіти отримати не лише інформацію для роздумів і подальшого аналізу, але й сприятиме прийняттю необхідних рішень щодо управління педагогічним колективом, визначенню напрямів та перспектив професійного зростання, зміцнення адекватної професійної самооцінки, позитивної Я-концепції і психологічної комфортності педагога.

Користуватися діагностичним інструментарієм керівникам закладів освіти слід дуже обачно і акуратно, оскільки, по-перше, висновки тестів не повинні сприйматись як об'єктивні результати і такі, що не підлягають аналізу і обговоренню, особливо якщо результати негативні; по-друге, один-два тести не можуть дати об'єктивну інформацію, оскільки вони можуть лише підказати про деяку тенденцію; по-третє, лише численні і підтверджуючі одна одну методики, які становлять цілісну програму діагностування,

сприяють збору інформації, аналіз та узагальнення якої допоможе створити в школі ситуацію успіху для всіх і кожного.

Діагностика рівня професійної компетентності кожного працівника важлива та необхідна не як самоціль, а як потреба у виявленні рівня професіоналізму цілого колективу закладу освіти, його потенціалу, можливостей колективу в реалізації основних завдань з інноваційного розвитку закладу освіти.

Труднощі професійної самореалізації зазвичай пов'язані з низькою впевненістю людини у можливості вільно приймати рішення та втілювати їх у життя [3, с. 212]. Така ситуація виникає у зв'язку із незадоволеністю індивідуальних професійних потреб педагогічного працівника і має чіткі чинники впливу на якість процесу праці, психічний стан людини та загалом може викликати стійкі негативні зміни в соціально-психологічному кліматі професійної діяльності індивіда та колективу в цілому [4, с. 107].

До негативних явищ також відносять так звану професійну деформацію особистості, внаслідок якої професійні звички, стиль мислення та спілкування індивіда, його психічні особливості виявляються у загостреній формі, призводять до перенесення конфліктів зі сфери професійних стосунків у простір особистісного спілкування та ускладнюють взаємодію між людьми через неадекватну поведінку індивіда.

Не менш важливу роль для професійної діяльності індивіда відіграє якісне управління процесом праці. Серед найбільш актуальних проблем організації робочого процесу дослідники називають оцінку й покращення соціально-психологічного клімату, згуртування персоналу для вирішення проблем організації [4, с. 88]. Зокрема, Коломінський Н. звертає увагу на специфіку міжособистісної взаємодії в управлінні освіти, в результаті якої здійснюється корекція особистості та взаєморозвиток учасників освітнього процесу. В такому розрізі можемо говорити про спрямованість міжособистісної взаємодії у педагогічній сфері на створення сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі та оптимізацію роботи інших працівників [5, с. 165].

Важливо також пам'ятати, що одним із значущих компонентів забезпечення позитивного психологічного клімату у професійному педагогічному середовищі є задоволеність працівників результатами своєї праці та відносинами із членами колективу. Провідна роль тут відводиться керівництву закладу, що повинне сприяти ефективному функціонуванню ціннісної системи мотивацій, орієнтацій та стимулів кожного окремого індивіда, зорієнтованих на заохочення працівників до плідної та якісної діяльності та до належного використання соціальних ресурсів [6, с. 73].

Цікавим та специфічним чинником впливу на формування професійної діяльності індивідів є так званий «бар'єр новизни», який виникає за умов необхідної зміни підходів чи стилів праці та при освоєнні працівником нових методів роботи [4, с.102]. Наприклад, у період «реформи «Нова українська школа»» методи педагогічної роботи, застосовувані раніше, було визнано непридатними та сформульовано вимогу відмови від них, проте рекомендацій щодо якісної трансформації наявного професійного досвіду запропоновано не було. В результаті у більшості вчителів, особливо немолодих, виник типовий фрустраційний конфлікт. На об'єктивному рівні було зафіксовано підвищення особистісної тривожності педагогів, емоційну нестабільність, критичну напруженість та конфліктність.

Відтак об'єктом нашого дослідження стали педагогічні працівники Мукачівської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 13 м. Мукачева, яка є базовою Мукачівського державного університету в плані проведення педагогічних експериментів, практик, організації культурно-масових заходів, науково-методичної співпраці тощо. Предметом дослідження стали потреби педагогічних працівників даного закладу.

З метою отримання даних про задоволеність потреб викладацького колективу було використано такі методи збору інформації, як опитування та включене спостереження. Опитування проводилось шляхом застосування наступних інструментів:

стандартизований опитувальник «Задоволеність потреб» [7] та напівструктуроване інтерв'ювання.

Для збору інформації про задоволеність потреб педагогічних працівників у школі, крім методу опитування, також було використано метод включеного спостереження, метою якого став збір даних про задоволеність потреб. Також було взято до уваги емоційні реакції педагогічних працівників, особливості їхнього спілкування між собою, з адміністративними працівниками, з дітьми, з батьками дітей, ставлення педагогічних працівників до роботи та учнів.

У результаті дослідження було виявлено незадоволеність потреб педагогічних працівників, насамперед, незадоволеними є потреби у особистому і соціальному забезпеченні. Частина незадоволених потреб, за ієрархією А.Маслоу [8], належить до базових потреб. Ці потреби мають задовольнятися під час професійної діяльності, оскільки їх незадоволеність безпосередньо впливає на якість роботи працівників. Такий стан речей впливає на весь педагогічний колектив, проте особливо гостро незадоволеність професійних потреб позначається на діяльності молодих працівників. На думку респондентів, наслідки такої ситуації виявляються у недостатності молодих працівників у закладі та в небажанні молодих спеціалістів працювати у даному закладі.

Педагогічні працівники, згідно з проведеним дослідженням, змушені надавати широкий спектр послуг, які не входять, на їх думку, до їх професійних обов'язків, і є такими, що належать до функціональних обов'язків практики соціальної роботи, психологічної служби [9, 107]. Серед них можемо виокремити такі послуги, які пов'язані з адаптацією і соціалізацією дітей, консультуванням батьків щодо потреб дітей, оформленням документів та представництвом інтересів дітей у різних установах тощо.

Відповідно до отриманих результатів, можна сформулювати такі висновки:

- педагогічні працівники мають ряд незадоволених потреб;
- до базових незадоволених потреб належать потреби в особистому та соціальному забезпеченні;
- незадоволеність базових потреб педагогічних працівників призводить до втрати працівниками зацікавленості роботою в таких закладах;
- до специфічних потреб педагогічних працівників належать потреби, пов'язані з виконанням позафункціональних обов'язків, а саме: консультування батьків, супровід учнів, представництво інтересів учнів в установах, робота з відповідною документацією;
- професійні потреби педагогічних працівників є незадоволеними тому, що на працівників покладені специфічні обов'язки, виконувати які вони не в змозі.

Отже, дослідження професійних потреб має розглядатися керівництвом закладу освіти як можливість такої організації управління, внаслідок чого потреби організацій співпадатимуть із потребами індивідів, а надання управлінських послуг буде піднято до оптимального рівня соціального розвитку на основі систематичного застосування методів педагогічної діагностики педагогічних працівників.

Список використаних джерел:

1. Конаржевский Ю.А. Педагогический анализ учебно-воспитательного процесса и управление школой /Ю.А.Конаржевский. - М. : «Педагогический поиск», 1997. – 79 с.
2. Лук'янчук Е.А. Діагностика як інструмент визначення рівня професіоналізму педагогічних працівників / Е.А. Лук'янчук // Матеріали V Міжнародного форуму «Особистість у єдиному освітньому просторі» Конференція 2 : Освіта й особистість: нові підходи, сучасна дидактика, інноваційні технології (07-18 квітня 2014 року, м. Запоріжжя). - Випуск №2(16) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp161/lukjanchuk_e.a..pdf

3. Прокопова О.С. Вивчення рівня професійної самореалізації вчителів хімії середньої школи // Наукові записки кафедри педагогіки Харківського національного університету. – Харків, 2001. – Вип.7 (540). – С.208–213.

4. Психологическое обеспечение профессиональной деятельности / Под ред. Никифорова Г.С. – СПб.: СПбГУ, 1991. – 152 с.

5. Коломінський Н.Л. Соціально-психологічна структура міжособистісної професійної взаємодії в менеджменті освіти // Управління національною освітою в умовах становлення і розвитку української державності. – К.: МО України, АП України, ДАККО, ІЗМН, 1998. – С. 165-168.

6. Зубко М.В. Правове управління соціальними відносинами: інтереси, потреби, цінності // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. праць. – Харків, 2005. – № 2. – Ч.1 (24). – С.71-76.

7. Снетков В.М. Методика изучения привлекательности работы как одного из показателей социально-психологического климата // Практикум по экспериментальной и прикладной психологии. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1990. – С. 159-186.

8. Маслоу А.Г. Дальние пределы человеческой психики / Пер. с англ. Татлыдаевой А.М.; науч. ред., вступ.статья и коммент. Акулиной Н.И. – Спб.: Евразия, 2002. – 430 с.

9. Малихін О.В. Теоретичні основи формування потреби в професійній самоосвіті // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: Зб-к наук. праць. – Харків, 1997. – Вип.3. – С.184–191.

УДК [340+005.336.2]:37.091.113

В.І. КОБАЛЬ

кандидат педагогічних наук, доцент,
проректор з науково-педагогічної роботи,

М.І. ПОПОВИЧ

магістр спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачєво, Україна

ПРАВОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Важливим завданням сучасної системи освіти – є підготовка кваліфікованого та конкурентоспроможного фахівця, який не лише володіє певним рівнем знань, умінь і навичок, але й може практично застосувати їх для успішного досягнення поставленої мети відповідно до вимог сучасного законодавства, яке дуже часто змінюється.

В умовах, коли функції освітніх систем розширюються, а освіта орієнтується на гуманізацію і професійно-особистісний розвиток суб'єктів педагогічного процесу, найбільш затребуваними в закладі освіти є не просто висококваліфіковані педагоги, а фахівці, здатні досліджувати освітній і виховний процеси, планувати стратегії і тактики розвитку закладу освіти та шляхи особистісно-професійного розвитку тих, хто навчається, ухвалювати самостійні правильні і об'єктивні рішення, здійснювати корегувальну і контрольну-оцінюючу діяльність.

Сучасний керівник закладу освіти повинен володіти такими якостями особистості як готовність до безперервного розвитку, креативність, здатність і готовність до взаємодії, мобільність, аналітичність, прогностичність та інші здібності.

Особливу роль у процесі навчання студентів магістратури Мукачівського державного університету за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» (спеціалізація: управління закладами освіти) відіграє всебічна управлінсько-педагогічна

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>